

Jan Zara

Svenska dag för dag

Till läraren

Att arbeta med *Svenska dag för dag*

Tanken bakom detta läromedels upplägg är att den kunskap som eleverna tillgodogjort sig efter varje lektion ska stötta dem i nästa lektion. Pauline Gibbons, professor i andraspråksinläring, sammanfattar detta i begreppet *stöttning*. Ett exempel på stöttning är när skolans uppgifter konstrueras så att de sedan fungerar som en byggkloss inför nästa uppgift. Gårdagens kunskaper tas tillvara och eleverna kan använda dem när de tar till sig ny kunskap.

Måndag – Ordkunskap och läsning

Veckan inleds med ordkunskap och lästräning. Måndagens lektion består av tre delar: ordinläring (förberedelse), textläsning och besvarande av kontrollfrågor (efterarbete). Eleverna börjar med att lära sig de ord och uttryck som tillhör eller berör temat. Gå gärna först igenom orden i ordlistorna muntligt, i helklass eller smågrupper. Därefter kan eleverna arbeta med ordlistorna i smågrupper. På så sätt övar de också hörförståelse och att prata. I texten som eleverna sedan läser är orden från ordlistan markerade i fet stil. Ordkunskapsmomentet fungerar här som en förberedelse och kommer alltså att stötta eleverna i deras läsning. Efterarbetet består i att besvara läsförståelseuppgifterna.

Tisdag – Ordkunskap och läsning

Tisdagens lektion har samma upplägg som måndagens. I tisdagens text återkommer många av de ord som eleverna har lärt sig under måndagen – detta för att eleverna ska möta orden flera gånger och därmed lättare kunna memorera dem.

Onsdag – Grammatik

Under onsdagen arbetar eleverna med de grammatiska grunderna i svenska språket. Gå gärna igenom grammatiken tillsammans innan eleverna börjar med övningarna. Oavsett om ni väljer att gå igenom svaren tillsammans eller om eleverna själva rättar, så är det viktigt att fånga upp eventuella frågor som uppstått under övningarna. Efter lektionen kan man med fördel be eleverna att återigen gå igenom texterna de arbetat med under måndag–tisdag, för att se på vilket sätt den aktuella grammatiken framträder i texterna.

Torsdag – Mer grammatik och skrivövningar

Börja med att kortfattat repetera grammatiken som eleverna jobbat med under onsdagen. Kunskaperna befästs bättre genom repetition och träning på samma moment, fast med nya övningar. Vissa veckor tillkommer också någon ny grammatisk del eller fördjupning. När eleverna nu har ordförråd och grammatik i bagaget – och dessutom är förtrogna med temat – kan de börja producera egna texter. De ska under denna lektion skriva en text och lämna in den för rättning och återkoppling. Uppmana eleverna att använda sig av materialet som de har arbetat med tidigare under veckan i textproduktionen. På det sättet bearbetar de ett redan välkänt material med nya ögon.

Fredag – Hör- och talövningar

På fredagen tränas hörförståelse och muntlig produktion. Hörförståelsens tema följer den aktuella veckans. Övningarna är varierade och kan bestå av både dialoger och monologer. De ord som lärts in under måndag–tisdag har följt med eleverna hela veckan. Nu ska de kunna urskilja dem i *Hörövning D*. Eleverna ska uppfatta orden rätt och kunna skriva dem utan stavfel. Detta moment påminner mycket om diktamen. Man kan också diktera ett stycke ur texterna för eleverna. Har eleverna fortfarande problem med stavningen får de träna mer på det.

Efter hörövningarna ska eleverna i grupp tala och samtala om veckans tema. Det är ett bra avslut på veckan. Tal- och samtalsövningarna i slutet på varje kapitel kan ses som förslag, varje lärare bör förstås utgå från klassens nivå och behov. Nivån på tal- och samtalsövningarna kan göras både lättare eller svårare – beroende på elevunderlaget. Det ska också understrykas att tal- och samtalsövningar inte enbart hör till fredagens lektion. Varje lektion kan med fördel startas med en liten uppvärmning, där eleverna i smågrupper uppmanas att tala om veckans tema. Läraren kan skriva en diskussionsfråga på tavlan och låta eleverna diskutera i fem till tio minuter. Det gör att elevernas förkunskaper, tankar och erfarenheter i ämnet används i undervisningen.

Låt eleverna använda alla sina språkresurser

Kortfattat kan man säga att teorin om *translanguaging* bygger på att en persons tidigare språkkunskaper är en resurs när man ska tillägna sig ett nytt språk. Än finns det ingen konsensus om en motsvarande svensk term, men några föreslagna termer är *kors-språkande*, *tvärspråkande* eller *språkkryssande*. En person som lär sig ett andraspråk har stor nytta av sina övriga språk, så för att effektivisera andraspråksinläringen bör det nya språket integreras i en redan befintlig språklig repertoar. Det betyder att elevens modersmål, samt eventuella övriga språk hen behärskar, bör användas medvetet i undervisningen. Läraren bör med andra ord låta eleven använda alla sina språkkunskaper under lektionerna. Detta är ett avsteg från den gamla oskrivna regeln att ”här pratar vi bara svenska” – alla språk som eleverna behärskar är välkomna att användas i klassrummet. På nästa sida följer några tips på hur du kan jobba mer språkmedvetet i klassrummet med *Svenska dag för dag*. Tipsen och förslagen tar utgångspunkt i forskningen om translanguaging.

Tips 1

I ordkunskapsdelen ska eleverna få reflektera över orden på sina förstaspråk. Fråga dem vad orden betyder på deras modersmål. Detta stärker dem då deras språk också får ta plats i klassrummet. Läraren får dessutom en chans att se om eleven låter säker på betydelsen eller inte. Fråga också om eleven har översatt ordet till rätt ordklass – att till exempel ordet *fråga* som verb inte översätts till fråga som substantiv. Ordet *fråga* (som i svenskan ser likadant ut oavsett ordklass) kan i vissa språk (som i engelskan) bli två helt olika ord – *ask* och *question*. Och ett ord som ser likadant ut på ett annat språk trots olika ordklasser, som engelskans *love*, kan i svenskan se helt olika ut – *älska* och *kärlek*. Denna insikt är viktig för eleverna.

Tips 2

Innan teman introduceras kan eleverna skriva några rader om vad temat betyder för dem på deras förstaspråk. Om du har elever som delar språk kan de sitta tillsammans och diskutera en fråga som berör temat. Därefter kan de gå över till svenska och berätta om vad de har skrivit eller diskuterat för andra i klassen.

Tips 3

Be eleverna skriva en text om temat på sina modersmål. Det ger tanken näring och de kommer lättare in i ämnet, vilket sedan underlättar skrivandet på svenska.

Tips 4

Låt elever som delar språk sitta i smågrupper och lösa grammatiska övningar tillsammans. De får då tillfälle att diskutera grammatiken på sitt eget språk. Samtidigt kan de göra jämförelser och reflektera över sitt eget språks grammatik i förhållande till den svenska.

Tips 5

Läs mer om translanguaging på www.andrasprak.su.se/om-oss/vanliga-frågor/grundskola/vad-innebär-translanguaging-1.265067